

Svazek České divadlo V zahrnuje divadelní články a recenze z posledního období Nerudovy recenzentské praxe (do roku 1881) a dále ty články a fejetony týkající se divadelních otázek, které vyšly příležitostně v letech, kdy Neruda už českému divadlu a dramatické tvorbě nevěnoval soustavnou pozornost. Sledujeme tu Nerudovo úsilí o vytvoření reprezentativní národní scény, které takřka symbolicky vrcholí a uzavírá se těsně předtím, kdy pro tuto scénu byla dobudována reálná materiální základna v budově Národního divadla, jehož dokončení věnoval Neruda velkou pozornost v celé své fejetonistice a jež vyzdvihoval jako čin neobyčejného kulturně politického významu.

Do textu byly pojaty jen články podepsané, z nepodepsaných pak jen ty, jejichž autorství lze doložit z věcných souvislostí a odkazů v textu. Proti praxi v předchozích svazcích otiskujeme zde v edičních poznámkách v chronologickém sledu i řadu článků a drobnějších nepodepsaných recenzí. Jádro těchto textů tvoří recenze, které byly v Národních listech otiskovány pod hlavičkou Divadlo a o nichž se lze domnívat, že je psal sám Neruda. Důvody pro tuto domněnku jsou takové: 1. Všechny referáty z let 1875–1881, otištěné v rubrice Literatura a umění v Národních listech a podepsané šifrou J. N., mají v záhlaví označení Divadlo. – 2. Do roku 1879 existuje jen 5 článků s tímž záhlavím a jiným podpisem (a to v době, kdy Neruda nebyl v Praze). – 3. Z celkového počtu 35 nepodepsaných recenzí lze u 6 doložit věcnými odkazy Nerudovo autorství (Angot, dítě pařížské tržnice z 6. února 1875, Pohostinské hry Josefíny Čermákové, Rázná žena z 19. června 1875, Dona Diana z 13. února 1877, Maškary pod střechou, Nápady, Dvě postele v jednom pokoji, Tintíšek ze 7. dubna 1877, Král Mrkvička z 30. května 1877, Ředitel prásknul do bot, Přezdívky z 3. května 1878), přičemž jednu z nich, Donu Dianu, otiskl ve své edici už L. Quis. Z roku 1879–1880, kdy pod touto hlavičkou počal psát také Servác Heller, jsme zařadili pouze 3 recenze, z nichž jedna (Společnost amerických komiků, 11. června 1880) ukazuje stopy věcných souvislostí s Nerudovými fejetony.

Nepodepsané texty:

BYROKRATÉ

V úterý provedena na českém jevišti poprvé Gondinetova komedie Byrokraté (Le Chef de division) překladem p. Ant. Puldy a zároveň k jeho benefici. Také tato hra jeví známou Gondinetovu mistrnou dovednost stavby, zaplétání a rozvádění děje a obzvláštní vynalezavost drastických a pře-

kvapujících situací, přitom ovšem také obvyklou francouzskou lehkost a zdravý humor, který namnoze až do smělé frivolnosti vybíhá. Myšlenka kusu není arci nová ani obzvláště duchaplná, ale tím účinnější jest její vyvedení: obecnostvo nevychází téměř ani ze smíchu. Nesnáze, co následky dřívější lehkomyšlnosti v obcování s dámami, kříž na kříž samá mýlka, falešné rozpočty, směšná nedorozumění, zbytečná rozčilení, veselá intermezza. – Kdožpak nezná ty všechny nitky a efekty pařížských veseloher a frašek! Známe je, a přec je rádi opět a opět vidáme, jen když se nám nepodávají způsobem tak příliš realistickým a arénovitým, jak se z velké části dělo zase v úterý. Gondinetův vtip a humor, byť i sebevíce kluzký, vypočten je vždy na interpretaci uhlazenou a umírněnou, a v takovém provedení neuráží nikdy, však stává se namnoze sprostým, jakmile v ústech a pohybech hercových zhranatí a zesuroví. A toť právě největší vada některých našich herců, že při každé veseloře hned v aréně se ocitují a stále jen na vděčnost galerie spekulují, – Gondinet by zajisté protestoval. Však přes to všechno měli Byrokraté přece úspěch dosti dobrý až na návštěvu, kteráž byla vzhledem k benefici a novince poněkud slabá. Ani okolnost, že ohlášen byl pokus a první vystoupení sl. Veverovy a sl. Fialovy, nedovedla malé naše divadlo zcela naplnit, patrný to důkaz, že obecnostvo ztrácí důvěru, což je ostatně zcela pochopitelné. Co se obou jmenovaných slečen týče, nelze o jich způsobnosti určitý úsudek pronést již proto, že měly úlohy příliš nepatrné a malé. Sl. Veverova nemohla nic jiného provést než ukázat, že je na jevišti již zdomácnělá, kdežto na sl. Fialově patrně bylo, že vystoupila před obecnostvo poprvé. Sl. Veverova ukázala těmi několika větami a pohyby, kteréž na ni připadly, že má rutinu z ochotnických divadel ve smyslu příznivém i nepříznivém; sl. Fialova, neznajíc ochotnických jevišť, nemá ovšem ještě rutiny žádné, ale zato jest prosta všech nepěkných přívěsků a návyků, kteréž při přechodu z ochotnického na velké jeviště obyčejně nemilou bývají překážkou a závadou. Sl. Veverovu zná velká část pražského obecnostva z divadel spolkových a předměstských, sl. Fialova je patrně teprv začka, ale zajisté nadaná – pokud souditi lze, přiřkli bychom jí předem již obor naivní milovnice. Zevnějškem i prostředky pro jeviště obdařeny jsou slečny obě, přičemž má zase sl. Fialova výhodu mládí. O ostatním rozhodnou ovšem snad pozdější pokusy.

Národní listy 12. března 1875

MADAME L'ARCHIDUC

Nová opereta – nový klam. Tolik se arci musí říci, že nynější správa divadelní při výpravě Offenbachovy Madame l'archiduc nijak nešetřila – reklamy. Reklamy chválící, ano velebící bylo až hnusno, jakož vůbec je nyní módou každý škvár pojmenovat „novým triumfem“ páně Mayerovým, aniž by pan Mayer urážku v tom skrytou cítil. Takto jsme neviděli mnoho práce, ani režisérské ne, vše se pohybuje a odehrává dle nejvšednější tradice. Arci nemůže „nová“ opereta ta nikoho k zvláštní práci nadchnout. Je to strašná slátanina. V hudbě samá reminiscence z reminiscence, opsaný Offenbach

z několikrát již opsaného Offenbacha, jediný sopránový dvojzpěv na počátku třetího jednání (pí Seifertové se sl. Boschettiovou) je pracován hloub. V textu – slátanina ještě horší. Nesmysl vybraný z dvaceti libret starých, ale nikoli nesmysl bujně vše, i sama sebe, perziflující. Vtip není v celém kuse ani jeden. Sólové partie jsou provedeny slušně (zvláště vynikají obě jmenované již dámy, ač humoru sl. Boschettiovy uloženo podobnou subretní úlohou příliš mnoho). Sbory naše jsou již zcela slabé a u otevřené aréně skoro se ani neslyší. Obecenstvo novinku odmítlo, při třetím představení bylo divadlo již jen slabě obsazeno.

Národní listy 3. června 1875

PRINCEZNA TREBIZONSKÁ

Šesté pohostinské vystoupení sl. Čermákovy bylo u příležitosti benefice pilné pí Maislerové. Slečna zpívala vděčnou úlohu prince v Offenbachově Trebizonské a byla častým potleskem vyznamenána. Opereta jmenovaná je přímo neumořitelná. Ovšem máme pro ni komické síly tak značné, tak speciálně se sem hodící, jakých v té výtečnosti marně bys jinde hledal. Zvláště neunavný, věčně vynalezavý Mošna slavil opět triumfy, vzdor tomu, že slovní část úlohy velmi citelně se mu již odcizila. Návštěva nebyla příliš valná, paní beneficiantka by byla zasluhovala hojnějšího účastenství.

Národní listy 24. června 1875

KDE JE DÍTĚ?

Předevčírem provozována poprvé fraška Kde je dítě? – škvár to, který nestojí za recenzi. Také se nelíbil, vzdor tomu, že část spoluúčinkujících byla nejlepšího rozmaru. Nejvíce ještě se líbily prováděné na jevišti četné zápasy – p. Mošna zápasil s rýmou, p. Šamberk s nepovedenou parodií Rossiho, p. Koubek s textem kupletu, p. Slukov se smíchem. Spoluúčinkující členové sboru chovali se volně jako v aréně, každý se bavil zcela samostatně. Snad to ale měli přikázáno.

Národní listy 16. února 1876

POVÍDKY KRÁLOVNY NAVARSKÉ

Ve středu sehraja v Zemském divadle českém oblíbená veselohra Povídky královny navarské od Scribe a Legouvé. Ačkoliv rozkošná jarní povětrnost a nuselská výroční slavnost tisíce lidu z Prahy vylákaly, bylo divadlo přece slušně navštíveno. Obsazení zůstalo jako dříve, ale hra byla pečlivější než druhdy. Bylo zcela patrné, že všichni účinkující s chutí hráli a s opravdovou snahou, aby obecenstvu způsobili pochoutku, což se jim také plnou měrou po-

dařilo, – všechno bylo animováno a pochvalou nikterak se neskrblilo. S obzvláštním uspokojením uvítalo zase obecenstvo výpravu kusu a každý si radostně oddychl, že zmizel přec konečně z královských síní a salónů odřený, umazaný a rozlámaný mobilár a že se přec jednou zase na jevišti objevily vkusné, královským místnostem přiměřené dekorace a kostýmy dvorských kruhů důstojné. Zkrátka uvidělo se opět, že zavládly v českém divadle vkus a potřebná umělecká nálada. Jak jsme již řekli, přičinili se všichni účinkující pánové i dámy dle možnosti k čestnému výsledku představení, takže by nám zatěžko bylo říci, kdo největší snahu dal najevo.

Národní listy 21. dubna 1876

PRINCEZNA TREBIZONSKÁ

Opět jednou Princezna trebizonská. Kolikrát už byla opereta ta dávána a kolik se v obsazení jejím už stalo změn! Jen paní Hynková a Seifertová a pánové Frankovský a Mošna zůstali od prvopočátku při úlohách svých, úlohy ostatní doznaly proměn a zkoušek nejrozmanitějších. Nyní nastoupila sl. Laušmannova co Zanetta. O mladistvé subretce té zmínil se již vícekrát operní náš referent. Zbývá nám jen konstatovati, že zjevem i zpěvem oboru svému dosti vyhovuje, herecká rutina její že je ale posud jen v počátcích. Slečna musí být zaměstnána pilně a vhodně, aby z vazeb začátečnických brzy se vymanila. Dřívější Zanetta, pí Maislerová, je nyní princem Rafaelem, a to na rozhodný prospěch úlohy té. Dávni zástupci hlavních úloh hrají s chutí stále stejnou, a není tedy divu, že Trebizonská baví stále, líp než mnohá novinka.

Národní listy 7. července 1876

PĚNKAVA A ČÍŽEK

Starobylé hře Pěnkava a Čížek dostalo se zvláštního překvapení. Byla se hrána u zcela novém obsazení, ze starého nezbyl takřka „kámen na kamenu“! V nynější době, kdy dole v Prozatímním divadle ještě dávat literární novinky bylo by čirým marnotratnictvím, je takové obsazení, třeba nemělo pro sebe závažnější příčiny umělecké, pro obecenstvo příjemné. Pravíme „závažnější příčiny“ jen vzhledem k obehnané, nad prostřednost nevynikající hře, jakou je právě Pěnkava a Čížek. Vůči například mnohé hře klasické, jejíž (na nynější poměry personálu našeho) dávno již antikvované obsazení přec se posud podržovalo houževnatě, bez nejmenších oprav a co jakési posvěcené právo, bychom podobný pokus vítali nejen co známku čilosti, nýbrž co skutečný pokrok. Hlasujem zcela upřímně pro pokusy další, jak praveno ale, raděj při hrách vznešenějších; při hrách nižšího druhu, náhodou jen do repertoáru vsouvaných, není výsledkem jiný než právě o něco zvýšená zábava. Co se týče úspěchu při hře jmenované, musíme říci, že *celek* novým obsazením získal, jednotlivé úlohy některé že ale přece utrpěly. Zisk celkovitý byl větší, než jsme oče-

kávali; stačí, když to konstatujem, k jednotlivostem přihlídnout nevidí se nám pro tentokráte nutno. Obecenstvo sledovalo hru se zvláštním zájmem a bavilo se výborně.

Národní listy 13. července 1876

CESTA KOLEM SVĚTA V OSMDESÁTI DNECH

Po několikadenních přípravách provozuje se *zejtra poprvé* nová velká výpravná hra *Cesta kolem světa v osmdesáti dnech*, zpracovaná dle velezajímavého románu geniálního Verna. Novému kusu tomu náleží bez odporu přednost přede hrou *Ku Měsíci!* Máť nejen více děje, nýbrž poutá i charakteristikou osob hlavních, slovem hodí se daleko spíše k provozování na prknech než jeho předchůdce, jenž měl ráz více novelistický. Nemýlíme-li se, byl kus ten první zpracování Vernova románu pro divadlo vůbec a potkal se všady, kde byl provozován, s úspěchem rozhodným. Již obsah jeho, nehledě ani k skvělé úpravě dekorativní, jest nadmíru zajímavý. Angličané platí po celém světě za národ podivínů. Ký div, že ze suverénní vůle spisovatelovy existuje v Londýně zvláštní spolek podivínů, lidí to bohatých, ba přebohatých, kteří z dlouhé chvíle snaží se, aby se vzájemně předčili ve výstřednostech všeho druhu. Kdo vykoná něco, co ještě nikdo nevykonal, něco výstřednějšího všech dosud známých výstředností, tomu náleží v podivném tomto klubu palma. Členem klubu jest také Phileas Fogg (p. Bittner), jenž se svými podivínskými soudruhy založí se o obrovskou sumu peněz, že vykoná něco, co neprovedl ještě nikdo, tj. *že objede kolem světa za osmdesát dní.* (Obraz první.) Sázka se přijme a Fogg vydá se na cestu s bývalým sluhou „klubu výstředních“ Passepartoutem (p. Mošna), kteréhož byl přijal do své služby. Avšak vydá se na cestu v době nejnevhodnější; neboť anglický bank byl v té době právě okraden o dva milióny franků a na postížení pachatele vypsána jest odměna dvou set tisíc franků. A právě tato okolnost jest jednou z hlavních překážek u provedení plánu Foggova. Fogg vydá se na cestu Suezským průplavem a zde očekává jej již tajný policista anglický Fix (p. Frankovský), jenž domnívaje se, že Fogg spáchal krádež v anglickém banku a nyní prchá, rád by jej zatknul, aby si tak vydělal vypsanou odměnu dvou set tisíc franků. V druhém obraze vidí divák otevřené místo na nábřeží v Suez. V pozadí nábřeží, jež Suezský průplav ohraničuje, je viděti přístav, v němž jsou zakotveny lodě, barky atd. Docela v pozadí je strmé pohoří. Na nábřeží očekává Fogga ještě jedna zajímavá osobnost, a sice bohatý Ameríkán jmenem Korsíkán (p. Seifert), kterýž byl v návalu podivínství obešel celé Rudé moře kráčeje vždy nazpět a domnívá se, že bude přijat za člena londýnského „klubu výstředních“. Leč od Fogga se dozví, že byl k návrhu Foggovu s žádostí svou odmítnut, vyzve Fogga na souboj a Fogg jej poraní. Fix chce Fogga zatknouti, ale úředník turecký k tomu nesvolí, poněvadž se nemůže Fix vykázati zatýkacím rozkazem. Fix telegrafuje do Londýna pro rozkaz zatýkací a sleduje dále Fogga, jenž vydá se na další cestu ve společnosti Korsíkána. Třetí obraz, Vdova po indickém knížeti, hraje v Indii. Scéna představuje polorozpadlou budovu v lese, která

slouží za odpočinek karavanám. Zdi jsou pokryty rostlinami a v pozadí je vidět indickou krajinu. Sklání se k večeru a vdova po indickém knížeti Auda (pí Sklenářová-Malá) hledá tu útulku před svými pronásledovateli, kteří ji chtějí po dávném zvyku indickém na hranici upáliti. Na místo to přibudou také Passepartout a Fix. Jelikož následkem zboření mostu nemůže vlak, po němž naši cestující jeli, dále, zakoupí Fogg, jenž se zanedlouho objeví, od jistého Peršana k další cestě slona. Ale slona toho může použití teprv později, až ho bude totiž použito při slavném pohřbu zemřelého knížete. Zanedlouho objeví se indiští kněží a stráže, naleznou Audu i její otrokyni Nakahiru (sl. Slavinská) a odvedou je. Obraz čtvrtý představuje Nekropolis. Je vidět hrobku zemřelého knížete. Otevřené místo je posázeno piniemi, mezi nimiž jsou hroby knížat indických. Vprostřed je velkolepý katafalk, před ním hranice, na které leží v purpur oděná mrtvola knížete, která má býti zároveň s vdovou Audou spálena. Měsíc vystoupí ze mraků a osvětluje krajinu. Fogg, Korsikán a Passepartout chtějí vysvobodit Audu, což se jim také podaří; Auda sedne na slona a všickni, jsouce pronásledováni strážemi i lidem, prchají. Šťastně dostanou se až k městu Aláhábád (obraz pátý) a v bujně tropické krajině bařinaté časně zrána se zastaví. Slunce právě vychází. Všickni jsou nočním útekem zemdleni; ale po několika dobrodružstvích vydají se posléze na další cestu a dorazí do Kalkaty. Obraz šestý jest salón v hotelu v městě tom. Pozadí je otevřeno a v dálí je viděti město. Zde pokouší se Fix opětně o zatčení Fogg, ale tento složí žádanou kauci a cestující vydají se na další cestu. Přibudou do hadí sluje na Borneu (obraz sedmý). Sluj ta má vzezření fantastické; tropické květiny plazí se po stěnách, otvorem je viděti temný les. Cestou zemdlená Auda spí na suchém listí, ale jakmile Passepartout odejde, je slyšet ze všech stran podivný šelest. Hady ohromné velikosti plazí se ze všech stran, dva z nich plazí se k Audě, která procitne. Zděšení její je hrozné. Velký had obtočí její tělo; Auda se brání a volá o pomoc. U otvoru sluje objeví se Korsikán a Passepartout, ale nemohou se prodrati otvorem, jenž je zakryt shůry dolů visícími hady, kteří jim v tom brání. Naštěstí však zná Nakahira zaklínací formulku, utiší hady a tak Audu zachrání. – Obraz osmý představuje vnitřek taverny v San Francisku, kam byli cestující dorazili. Zde oloupí Fix Passepartouta o peníze Foggovy, v domnění, že nebudou moci dále jeti; bohatý Korsikán vypomůže z nesnáze a tak odjedou všickni dále do New Yorku. – Obraz devátý jest rovina pokrytá sněhem. Koleje dráhy pacifické jdou přespříč jeviště. Vbrzku objeví se vlak, v němž jedou naši cestující. Indiáni přepadnou vlak, nastane boj mezi cestujícími a divochy. Indiáni zmocní se Audy a její sestry a odvedou je. Obraz desátý, Obrovské schody v Kearney, představuje pustinu. Vlevo je velká skála na způsob obrovských schodů; před skálou teče řeka, po jejíchž březích rostou pinie. Sem byli Indiáni zavlékli Audu a sestru její Nemeu (pí Bittnerovou), které pak Fogg hlavně přispěním Passepartouta vysvobodí. Následující obraz jedná na palubě lodi Henrietta, na které naši cestující plují do Evropy. Kapitán lodě zpečuje se dále plouti. Fogg chce loď odkoupit, ale kapitán ji nechce prodat, a Fogg stane se lstí kapitánem lodě. Jelikož však čas kvapí, chce Fogg rychleji plouti. K jeho rozkazu zatopí se ještě více pod parním kotlem, až tento praskne. Výbuch je strašný

(obraz dvanáctý), avšak cestující přece šťastně vyvážnou a dostanou se až do Liverpoolu (obraz třináctý). Mezitím byl Korsikán Passepartoutovi pomohl k penězům Foggovým, jež mu byl policejní špehoun Fix odňal. V Liverpoolu Fix Foggu opět zatýká, a poněvadž jsou na území anglickém, také by jej byl zatkl, leč Korsikán prohlásí, že vlastně on okradl anglický bank. Fix zatkne Korsikána a Foggovi poskytnuta tak možnost doraziti šťastně a v pravý čas do „klubu výstředních“ do Londýna. Mezitím vyšlo najevo, že byl pachatel krádeže v anglickém banku již zatčen a Korsikán propuštěn na svobodu. Tak vyhraje Fogg svou sázku a zasnoubí se s Audou, Korsikán pak s její sestrou Nemeou a rozmarný sluha Foggův Passepartout se svou Markétou (sl. de Pauli), čímž kus končí. Potud obsah. Dodáváme jen ještě tolik, že pro divadlo upraven jest kus ten světoznámým dramaturgem pařížským d'Ennerym a že ředitelstvo českého divadla vynaložilo vše, aby kus ten vypravilo co možná nejskvěleji.

Národní listy 27. září 1876

Výpravná hra Cesta kolem světa v osmdesáti dnech, k jejímuž vypravení bylo potřebí několikadenních příprav, provozuje se dnes večer v Novém českém divadle poprvé. Již ve včerejším čísle zmínili jsme se obšírněji o obsahu nové této hry, která všady, kde byla již provozována, potkala se s úspěchem rozhodným; neboť kromě skvělé dekorativní úpravy poutá tu také zajímavý děj a konsekventní charakteristika jednajících osob hlavních, tak se vším právem možno říci, že hra ta uspokojí i ty, kdož kladou na výpravné kusy vůbec měřítko přísnější a umělečtější. Zpracování hry té dle velezajímavého románu Vernova pochází z péra v oboru tom nescísněkrátě se osvědčivšího francouzského dramaturga d'Enneryho a jedině tomu jest co děkovati, že rozhodně novelistická látka tato upravena byla pro divadlo s takovou zručností a znalostí poměrů divadelních, že udržela se na repertoáru pařížského divadla Port Saint Martin déle dvou roků a všady, kde provozována, že dočkala se přčetných repríz. Kromě včera již uvedených herců v hlavnějších úlohách bude ve hře té zaměstnán takměř celý personál divadelní. V ohledu komparsivním nebyla na prknech českých ještě nikdy provozována hra tak účinná, jako jest tato, neboť v některé scéně, jako například o velkolepém pohřbu indického knížete a při přepadení Indiánů vojskem, objeví se na jevišti takměř dvě stě osob současně. O připomenutém pohřbu přibude na scénu vdova po indickém knížeti Auda na slonu a sluha anglického podivína Foggův Passepartout na velbloudu. Co do dekorací přičinilo se ředitelstvo ze všech sil, aby vypraven byl kus ten způsobem nejskvělejším. První představení nové hry té položeno jest na večer a počíná o 7. hodině.

Národní listy 28. září 1876

HAMLET

Známo, že Hamlet jest jedním z nejlepších výkonů p. Šimanovského, kterýž byl donedávna tvořil Shakespearovým rekem figuru celkového promyšleného

charakteru, již mnohý dovedl cosi vytknouti, kteráž však zůstávala Hamletem individuálního rázu, Hamletem p. Šimanovského.

Tuším, že se vytýkávala Hamletu Šimanovského jistá drsnost, nezaokrouhlenost; Rossi provedl nás poezií Shakespearovou, dáváje svým hrdinům nádech elegance; jiných drsnost, příkrost, jakási stálá neumírněná afektace byla italským tragédem nahražena důstojnou elegancí. Šimanovský obdivoval kdysi Rossiho, dnes ho napodobí. Nepopíratelné jest, že vtěsnání vlastní tvořivé síly ve formu cizou potkává se přecasto s nezdarem, zvláště u umělců, již povznesli se až k stupni vlastní tvořivosti. A téměř na *každém* jevišti nalazáme talenty, u kterýchž napodobení zabilo vlastní individualitu, často i umělce vůbec. Takž s rozhodným nezdarem potkal se minulého týdne Šimanovský v Othellu.

Byl to Othello s chybami Rossiho a postrádající Rossiho virtuozity. P. Šimanovský zděsil nás skutečně tímto mouřením. Však opak lze říci o jeho Hamletu. Trvalá afektace a drsnost jsou tytam, toť Hamlet podávaný s taktem, Hamlet promyšlený, salónní abych tak řekl, Hamlet vytříbený vlivem umění Rossiho, aniž by vlastní tvořivost p. Šimanovského byla odložena, zapomenuta v minulosti. V prvním a poněkud v druhém jednání hrozil Šimanovský opět šepotati a nemocně sténati s Othellem, však postupem hry vytvořil důkladnou, ano skvostnou postavu, opravdu umělecký zjev v gestu i nuanci, jež charakterizovala zádumčivá blouznivost filosofa a energie mstitele básníkovy intence: p. Šimanovský vyhověl i přísné kritice. Rozumí se, že o dokonalosti Ofelie pí Malé netřeba se zmiňovati.

V kuse byly nově obsazeny úlohy krále (p. Šmaha), ducha (p. Pulda), herce (p. Šamberk) a Laerta (p. Seifert). Proč vzat byl p. Puldovi král, nepochopíme. P. Šamberk svým hercem se líbil, p. Seifert byl jako obyčejně důstojným reprezentantem své úlohy. Pí Bittnerová učinila svou malou, ale hezkou úlohou (vévodkyně) velmi dobrý dojem.

Národní listy 6. prosince 1878

SEN V NOCI SVATOJANSKÉ

Shakespearův Sen v noci svatojanské patří k nejoblíbenějším hrám českého repertoáru. Vždy se líbí poeticky laškovným svým obsahem a Mendelssohnovou kouzelnou hudbou, a má prarůzným obsazením, jakého během let doznával, již historii svou a pro obecnost význam zcela zvláštní, instruktivní. Byly doby, kdy byl, hlavně v úlohách dámských, obsazen přímo skvěle, připomeňme sobě jen krásou závodící kvarteto: Malá – Šamberková – Veverkova – Boubínova. Však také dnes vidíme jej v obsazení napořád velmi dobrém. Pí Malá vítězí nadál co Oberon. Obratným rukou pí Seifertové svěřena nyní Titanie – nemýlíme-li se naprosto, byla jim jenom vrácena, neboť pí Seifertová úlohu tu již hrála. Místo sl. Čermákovy, která snad přec zase vrátí se do některého oboru našeho dramatu, hraje šotka sl. de Pauli, a hraje jej s humorem nenuceným a rozkošným. Milovnické úlohy mají pí Bittnerová a sl. Rottova, pánové Seifert a Slukov. Naši „veselí junáci“ pak (pánové Šamberk,

Šmaha, Kolár, Mošna, Pulda a Křtín) překypují rozmarem a jejich scény jsou vzorně groteskní komikou přímo neodolatelné. Také k zevnější úpravě hledí se stále víc a více. Tentokrát provádějí naši „veselí junáci“, při hudbě Mendelssohnem později přikomponované, také celý „balet“ a vypadají v něm tak, že by nějaký Cruikshank nebo Chodowiecki nenalezli pro rytiny své vzornějších typů. Obecenstvo je jich tanečním uměním naprosto uspokojeno.

Národní listy 17. ledna 1877

ZÁVIŠ Z FALKENŠTÝNA

Předevčírem oslaveny narozeniny Hálkovy provedením Záviše z Falkenštýna. Velmi řídko sahá se nyní ku pracím původním, ještě řídkěji pomýšlí se na oslavu domácí poetické tvořivosti. Bežem však faktum o sobě a těšíme se mu. Záviš má mnohé stránky zajímavé do sebe. Jsou v něm sice velmi patrné stopy shakespearizování, jakéž přirozeným během také na naši literaturu padnouti musilo, ale dějinný proud v něm je neobyčejně silný, duševní boje směle volené a jednotlivé postavy určitě drženy. Kdyby se učinilo pro zevnější reprezentaci kusu toho, čeho třeba, a kdyby častěji byl sehrán, aby herci se v úlohách ustálili, měli bychom pro repertoár původní hru velkou, k níž by obecenstvo vždy rádo pospíchalo. Celkem bylo provedení dosti slabé, vyjma ovšem úlohy jednotlivé. Kunhutu hraje pí Malá s náruživým, ale dobře omezeným citem a elegantně. Její deklamace je nyní již pro českou deklamaci vůbec vzorna a měli by se dle ní řídit mnohé jiné síly našeho divadla, aby vyvázly z nezdravé, nechutné imitace zchudlého nyní umění německého. P. Slukov hrál obtížnou úlohu Záviše. Ač Záviš jeho nebyl dosti uhlažený a obratný, leckteré momenty se povedly přece trefně. Opět a opět musíme p. Slukova upozornit, aby hleděl k větší ještě modulaci hlasu a k různější akci. Ruperto páně Kolárův je od počátku již co nejchvalněji znám. P. Šimanovský hraje nyní Otakara. Dříve hrával Záviše. Pronesli jsme se již, že p. Šimanovský vystupuje z kruhu mladistvějších hrdin příliš časně. Či – „je vystupován“?

Národní listy 8. dubna 1877

CARŮV KURÝR

Carův kurýr provozován předevčírem za četné návštěvy potřetí s úspěchem v mnohém ohledu skvělým. Stanovisko, jež zaujímá přísně estetická kritika vůči moderním výpravným hrám vůbec, vytkli jsme obšírněji hned po provozování první féerie Sedm havranů a poukázali jsme k němu v stručnosti i později, když uvedeny byly na jeviště české další výpravné hry Cesta ku Měsíci a Cesta kolem světa vloni a Král Mrkvička letos. Carův kurýr jest zdramatizovaný nejnovější román geniálního romanciéra francouzského Julesa Verne. O románu samém pojednali jsme časem svým obšírněji ve fejetonu, po-

ukázavše nejen k skvělým jeho stránkám, nýbrž i k vadám u porovnání s dřívějšími plody Vernovými. Carův kurýr co román jest slabší dřívějších prací Vernových; ale zpracování románu toho pro divadlo, byť i namnoze ne vzorné, jest přece šťastnější než zpracování bez odporu nejlepších románů Vernových Cesty ku Měsíci a Cesty kolem světa. Zpracováním románů Vernových pro divadlo nastoupena byla nová dráha. Jeť to náběh k novému druhu dramatu, jež bychom mohli nazvati dramaty etnografickými. Žel jen, že zpracování neujaly se až posud síly nejlepší, nýbrž z větší části jen prostřední, které mnohdy kromě dobré vůle nevynikaly ani dostatečnou znalostí technických požadavků divadelních. Upravovatel Carova kurýra byl v ohledu tom šťastnější než zpracovatelé Cesty ku měsíci a Cesty kolem světa. Ani on sice nepodal drama, jež by vyhovovalo přísnějším požadavkům estetickým, nicméně sestavil dosti zručně řadu rychle za sebou následujících obrazů, které pobaví hlavně tím, že prostá základní myšlenka kusu rozvedena jest v mnohých opravdu dramatických scénách v účinné podrobnosti. Interes obecnstva neochabuje aspoň po celou hru, což jest při hře pracované dle románu předností velmi vzácnou. Děj jest prostičký. Strýc cara ruského jest v Irkutsku ohrožen hordami Tatarův a caru jde o to, zaslati velkoknížeti zprávu, aby se nevzdával, že mu vojsko ruské přispěje najisto ku pomoci. Doručení zprávy té svěřeno kapitánu carské gardy Michalu Strogovovi, jenž vydá se z Moskvy na cestu do Sibíře a po překonání všech možných překážek šťastně tam dorazí. Látka sama o sobě, zauzlení i rozuzlení děje arci jest takového druhu, že hodí se výhradně pro líčení v románu, a bylo by zajisté velmi neskromno žádati od spisovatele, jenž látku tu upravil pro prkna, aby z ní učinil více, nežli se z látky té vůbec učiniti dá. Dokud bude tento nový druh výpravných a instruktivních her, jež jsme nazvali „dramaty etnografickými“, pracován dle románů, dokud hra taková nevznikne hned ve formě dramatické, dotud bude zdramatizování epické látky vždycky pokulhávat za plodem původním. Carův kurýr nahraňuje však mnohé nedostatky tohoto druhu částí dekorativní a komparsivní, o nichž jsme se byli již dříve v stručných zprávách o hře té zmínili velmi pochvalně, a musíme vyznati, že hry tohoto druhu mají větší cenu pro obecnstvo naše než nezáživné divoké frašky berlínské a vídeňské, kterýmiž „se baví“ lid „světových měst“. Také o části dekorativní a o výkonech herců zmínili jsme se v stručnosti již dříve pochvalně a vrátíme se k nim po některé z nejbližších reprízí; neboť Carův kurýr, jenž byl přijat skoro rovněž tak příznivě jako vloni féerie Sedm havranů, bude zajisté mnohokrát po sobě provozován.

Národní listy 14. června 1877

OD STOLU A LOŽE

Zmínili jsme se již, že francouzská fraška Od stolu a lože od Meilhaca a Halévyho přijata byla o prvním provozování velmi příznivě. Spisovatelé frašky té mají i u nás pověst poměrně dosti dobrou, přihlížíme-li k pracím jejich lepším, kterýmiž i naše obecnstvo dost často pobavili. Oba pracují

však velmi mnoho, a není tudíž divu, že mnohá z prací jejich jest slabá, ba mnohá zcela bezcenná. Fraška *Od stolu a lože* není ani nejlepší, aniž však také nejhorší prací připomenuté společné firmy spisovatelské. Nehledíme-li k četným ryze pařížským lehkomyšlnostem v pojmání života a ku křiklavému jeho znázornění, musíme vyznati, že práce ta jeví zručnost a nevšední znalost divadla. Spisovatelé arci někdy neopovrhují ani výstředností, ba zabočují mnohdy až ku krajnostem; leč celek i mnohé podrobnosti vynikají svěžestí a pobaví. Vypravovati obsah kusu toho pokládáme za úkol velmi nevděčný, působíť fraška ta hlavně dialogem a situacemi. Stavba kusu není bezvadná, zejména druhý a poslední akt jsou matné a obzvláště s rozuzlením nevzali si autoři velkou práci. Přesto lze se nadíti, že fraška ta obecnostvo arény často pobaví. Sehrán byl kus ten živě. Z účinkujících zasluhují chvalné zmínky pp. Šamberk, Pulda, Šmaha, Kolár, Slukov a Mošna, pak slečny de Pauli a Rottova a pí Hynková.

Národní listy 7. srpna 1877

STARÁ PANNA

Ve prospěch pí Seifertové sehraja poprvé fraška *Stará panna* (zpracoval Stroupežnický). Kus ten je alespoň lehkou změnou v repertoáru, byť i ne jeho patrným obohacem. Obeznaý český zpracovatel propletl dialog leckterým dobrým vtípem, víc asi učiniti nemohl, a učinil již tím pro zábavu obecnostva dosti mnoho. Takto vyšla fraška z vyžilého žánru frašek vídenských a má na sobě veškeré vady jich, předně šablonovitost. Vídenští fraškáři fabrikují podobné kusy po úmluvě s divadelními ředitelstvy do jistého počtu ročně a právě nyní není ani jediný mezi nimi, který by měl původnější dramatický let a dovedl plodu svému dodat ráz svůj, ráz jiný než fabričný. Vezme se jakákoli figura „ze života“, a co pana dramaturga hned v prvním okamžiku, dle společenské pravdy i dle společenského předsudku, o figuře té napadne, zpracuje se v scény a v kus. *Stará panna* je například takovou programní figurou – každému tu ihned napadne nevěrný milenec, nevrlost, pejskové, kočičky, kávové společnosti starých panen atd., a k tomu se přidá trochu morálky co fádni cukrové vody, například že může i stará panna vychováváním sirotků dojiti „štěstí mateřského“, a kus je skoro již hotov. Bez té cukrové vody neobejde se vídenský fraškář právě tak, jako se neobejde bez „vtipných“ kupletů, – ale životní síly, živé krve a zdravého morku není v těchto „obrazech ze života“ právě tak, jako není v nich dramatické síly vůbec. Obyčejně se ještě připojuje, že spisovatel píše hlavní úlohu pro určitou dobrou, někdy i vynikající herečku, která uměleckou svou individuálností kusu pomáhá pak k jisté pověsti a k opakování. Přenese-li se ale kus jinam, třeba opatrným zpracováním, schází právě ta individuálnost herecká, i ta hlavní úloha zůstává šablónou, a je již dosti učiněno, když alespoň živá hra všech spoluúčinkujících a rozmar i rutina sil předních pomáhají obecnostvu přes vyměřený čas. Živou hru a dobrý rozmar jevílo první provedení *Staré panny* dostatkem a zvláště chvalně vytknouti sluší samu beneficiantku pí Seifertovou a neumořitelného p. Frankovského.

Také jednotlivé dobré vtipy českého zpracovatele činily svou povinnost a obecenstvo, velmi četně shromážděné, bavilo se přes únavnou délku i přes jiné tradicionelní vady nového toho kusu.

Národní listy 23. srpna 1877

INDICKÁ PRINCEZNA

První původní opereta česká Indická princezna provedena byla včera v Novém českém divadle za takměř vyprodaného domu s úspěchem tak skvělým, jakého se až posud na českých prknech nedomohla ani jediná z operet cizích. – Dobrá pověst, která novinku tu předcházela, osvědčila se v úplné míře. Ponechávajíc podrobný referát hudebnímu zpravodaji našemu, zmiňujeme se pro dnes toliko o úspěchu zevním. Text jest rozmarný a dle vzorů nejlepších moderních operet zosnován; hudba pak lehká a melodičná. Hned ouvertura přijata byla od obecenstva s jásotem, takže musila býti opakována. Po zdařilém finále prvního aktu rozlehl se bouřlivý potlesk divadlem a skladatel p. K. Bendl volán tak dlouho, až objevil se na jevišti. Ještě většího úspěchu domohl se akt druhý, po jehož ukončení odměnění účinkující bouřlivým potleskem, kterýž neustal, dokud neobjevili se na jevišti komponista i libretista, režisér i kapelník a zástupcové čelnějších úloh současně. Po druhém aktu musila býti opona neméně než pětkrát vyzdvižena. V době, kdy tyto řádky píšeme, započal právě akt třetí a dle všeho bude se rovněž tak líbiti jako akt předcházející. Z účinkujících dlužno na prvním místě jmenovati sl. Boschettiovu a p. Krössinga, pak pí Seifertovou a pp. Frankovského, Mošnu a Šmahu. Výprava kusu byla v pravém slova smyslu skvělá. Nové kostýmy zhotoveny byly dle nákresů p. Frant. Kolára, jenž v oboru tom poznovu osvědčil vzácné nadání i vědomosti své. V scénu uvedena byla novinka režisérem p. Chvalovským, jenž si byl bez odporu získal nemalou zásluhu o zdar kusu toho vůbec. Hudbu řídil s obvyklou obratností kapelník p. Adolf Čech. Také nové tance, jež byla aranžovala sl. Hentzova, velmi se líbily. Pokud z prvního skvělého představení souditi lze, udrží se opereta tato dle všeho dlouho na repertoáru. Dnes provozuje se kus ten v Novém českém divadle podruhé a vším právem lze se nadíti, že bude návštěva hojná.

Národní listy 27. srpna 1877

TŘI MĚSÍCE A DATO

Ve prospěch p. J. Chramosty provozována byla předevčírem v Novém českém divadle za dosti hojné návštěvy nová fraška z péra Gustava Mosera Tři měsíce a dato. Z žijících německých spisovatelů veseloher a frašek jest jméno Moserovo i u nás akreditováno, kusy Ultimo a Slavnost založení náleží aspoň i u nás ku hrám repertoárním; avšak nejnovější práci Moserově, ačkoli byla jinde velmi příznivě přijata a provozuje se dosti často, nedostalo se tak příznivého přijetí jako právě uvedeným, rozhodně působivým kusům Mosero-

vým. Tři měsíce a dato jsou fraškou prozrazující talent Moserův v mnohých jednotlivostech; zejména některé situace a obzvláště charakteristika hlavních osob, byť i tu a tam jevila se i pravděnepodobnost, svědčí o zručném péře spisovatele s divadelními požadavky obeznaného; avšak celek nerozhřeje, nerozveselí v té míře, jak toho žádáme od moderní frašky vůbec. České zpracování jest pečlivé; ale zdá se, že bylo z původního kusu více škrtnuto, než kus snesl, takže jeví se býti mnohé scény i výroky bez náležité souvislosti, čímž byl celkový dojem prvního představení nemálo zeslaben.

Národní listy 23. září 1877

SIROTCI

Poslední repríza Sirotků byla opět zajímavějším večerem. Vystoupily v něm opětně sl. Turkova a pí Hartmannová, ona v úloze Marietty, tato v úloze čistě reprezentační. Pí Hartmannová dostala tomu, čeho úloha tato požaduje, v plné míře. Myslíme, že pí Hartmannová jest pro tento u nás osiřelý obor akvizicí zcela žádoucí. Sl. Turkova osvědčila v nepřilíš jí svědčící úloze Marietty opětně své pěkné nadání i pokročilejší již rutinu. Hra její byla živa, výraz afektu vroucí. Slečně vadila však jakási stísněnost hlasu, takže modulace jeho byla kdesi tvrdá, příkrá. Slečna i tuto vadu, pokud jí snad nezavinily samy poměry zevnější, zajisté vbrzku odstraní. Pokládáme ostatně vystoupení slečnino v této úloze toliko za pokus, jsouce přesvědčeni, že si debutantka vbrzku najde obor jejímu talentu svědčící a že pak v oboru tomto vždy víc a více vynikati bude. Mistrný výkon pí Malé v úloze Louisy byl v těchto listech již dříve oceněn. Sl. Rottova osvědčila opět utěšitelný pokrok. Odložilať již mnohé návyky, jež jsme dříve při ní jen nerádi pozorovali. Ostatní spoluúčinkující provedli úlohy své s patrnou chutí, ač nelze zamlčeti, že při mnohých opět paměť pokulhávala, což poněkud i souhře vadilo. Obecenstvo sešlo se v počtu značném a častěji nebylo s potleskem skoupé.

Národní listy 28. září 1877

PRAVIDELNĚ SE STÁVÁ...

Pravidelně se stává, že ve vestibulu divadelním není před počátkem hry vyvěšena žádná divadelní cedule. Je to nešetrnost k obecenstvu, jaké by se nedopustilo takto as divadlo žádné. Zeptáme-li se po příčině, zní odpověď: „Ukradli nám rámeček.“ Odpověď tu slyšeli jsme během let tak často, že by z těch „ukradených“ rámečků bylo už celé muzeum. Avšak – kupodivu, po prvním aktu už tam ten rámeček visí, a sice s oznámením pro zítřek. Vypadá tedy to nevyvěšování cedulí jako donucování obecenstva ke kupování programů – velmi „taktuplné“.

Národní listy 17. října 1877

CIZINKA

Tento týden bylo také drama Cizinka na repertoáru a měla v něm pohostinstvu vystoupit sl. Bekovská. Slečna byla po celou řadu let zaměstnána u větších divadel německých, získala tím zajisté vzácné rutiny a také její vskutku imponující zevnějšek hodí se tak šťastně pro obor reprezentativní, že jsme byli dychtivi na hru tu. Avšak náhle oznamovala divadelní cedule, že z Cizinky sešlo „pro ochuravění p. Slukova“ – a vícekrát kus ten oznámen nebyl. Dovídáme se, že příčinou prapodivné události té nebyla ovšem žádná a jakákoli „churavost“, nýbrž známá a často již osvědčená zvláštnost našeho divadla: nepořádek.

Národní listy 4. listopadu 1877

NOVÉ DRAMA

Pan František Kolár má letošní svou benefici příští pondělí a zvolil sobě novinku, španělské drama od Estébaneze Nové drama, jež byl přeložil a pro české divadlo upravil dr. Josef Štolba. Stanovisko, jež zaujímá František Kolár v kruhu našeho herectva, služby, jež byl českému umění dramatickému prodlením více než čtvrt století nejen jakožto herec, nýbrž i výtečný režisér a takový též artistický ředitel prokázal, jsou dostatečně známy a došly zaslouženého ocenění obzvláště vloni, kdy slavil Kolár 25leté jubileum herecké činnosti své. Vyzývati obecnost k četné návštěvě pokládáme za zbytečné; neboť v čestný den umělce geniálního, jakým jest Frant. Kolár, bude divadlo zajisté úplně vyprodáno.

Národní listy 24. listopadu 1877

MILADA

Vlčkova dávně nedávaná truchlohra Milada naplnila dům skoro ve všech prostorách. Opět vynikly přednosti hry té: rozumný rozvrh děje, dobrá charakteristika a přesnost mluvy. Sehrána byla Milada v hlavních úlohách pečlivě a obecnost přijalo původní českou hru opět velmi příznivě. Je to pozoruhodný pokyn, tím pozoruhodnější, že letos opravdové drama méně se pěstuje než jindy a obecnost mu skoro již odvyklo.

Národní listy 1. března 1878

SYN ČLOVĚKA

Předevčírem proveden poprvé nový divadelní kus od Fr. Jeřábka, čtyřaktové to drama Syn člověka čili Prusové v Čechách r. 1757. Nová ta hra setkala se s velmi dobrým úspěchem zevnějším, předně pro vlastenecké i vše-

obecné humánní tendence, jimž se zde výraz dává. O estetické ceně novinky promluvíme ještě obsírněji příště. Vypravena byla s pečlivostí vzornou a sehraána s velkou pílí. Hlavní úloha byla v rukou beneficianta p. Kolára, jenž nanovo v ní osvědčil vzácnou svou sílu v charakterizování. – Z posledních her měli bychom se zmíniti ještě o provedení Vikomta z Letorièru se sl. Turkovou v úloze titulní. Sl. Turkova opět se tu osvědčila co síla vítaná, ráz celého večera ale byl také rozervanosti, jako by se byla hra vypravila vůbec bez zkoušek.

Národní listy 24. března 1878

KRUPAŘOVIC PEPIČKA

Stará, dávno do haraburdí hozená Langrova Mehlmesser-Pipi čili Krupařovic Pepička, jejíž naivnosti jsou leda tím zajímavé, že připomínají nám policejní ouzkostlivost dob bachovských, uzřela pojednou zas světlo boží. Pomohlo jí k němu vystoupení sl. Frommovy. Takové vystupování zdá se nám být bezúčelné. Třeba bychom mnoho kladli na vrub slečniny patrné trémy, je přec celý ostatní zbytek jen strojenost, jakéž začátečníci nabývají na diletantských divadlech velmi snadno, aby s nimi pak na jevištích opravdových zápasili zas až příliš dlouho. – Předvčerejší opakování truchlohry Arrie a Messaliny zápasilo i se živly. Plátna přes okna natažená hlomozila a rachotila v bouři venku rozpoutané tak, že nebylo z jeviště téměř slova slyšet. Včasným opatřením lze i takovým nehodám předejít.

Národní listy 14. června 1878

BOCCACCIO, KOMICKÁ OPERETA

Nebylo as veselejšího, živějšího, přitom všelikým uměním, poezií, duchem vůbec prodchnutějšího města nad krásnou Florenci ve 14. a 15. věku. Vláda Mediceů byla konstituční – Múzy a Grácie panovaly s sebou. Ve Florenci zrodila se moderní poezie italská. Tam se zrodila renesance, která omladila celý svět. Michel Angelo, Dante, Boccaccio narodili se tam – ba musili bychom věnovat jim celý sloupec, kdybychom chtěli jen krátce uvést, kteří tam žili a nesmrtelnými se stali. Paláce, veřejná místa, kostely květly uměním a kolem nejšlechtnějších snah těch vířil život měšťanstva cechovního, uvědomělého a šťastného, veselého a vysoce obratného, a také lid prostý byl proniknut dechem života toho vyššího.

A celý ten krásný život byl rázu jižního. Každý měl radost ze života a užíval ho směle, obyčejně i „hříšněji“, než se snáší s názory pedantičtějšího severu. Každý vyhledával lásky a dobrodružství milostných, třeba na útraty jiného milovníka i manžela, – rvavost středověká byla mu podporou. V každé rodině, v každém domě děly se veselé případy a básně i povídky rozšiřovaly zvěst o nich s bujnou satirou a upřímným slovem. Dvojsmysly v nich obsažené nikoho neurazily, leda toho, kdo právě byl líčen, – ostatní společnost přijala je

bez ostychu, bez přetvářky, jen když byly podány půvabně a duchaplně. Tak se mluvilo v nejlepších rodinách, jak Boccaccio píše. A třebaže trest povídek jeho často přilehá k původnímu prameni francouzskému, ke Contes et fabliaux, byly mu pramenem stejně původním také události zběhlé v nejlepší společnosti florentinské. Boccaccio měl proto mnoho nepřátel, jichž sobě ale jeho francouzská, po matce zděděná krev všímala pramálo. Mnohem více měl přátel – on, otec moderní italské prózy, on, učenec vzácný a první vykladatel Danteho na akademii florentinské.

Do této pestré směsice nejbujnějšího života směle zasahuje libreto Boccaccio, zpracované Zellem a Genéem a v hudbu uvedené Suppéem. Obratně je libreto zpracováno, zvláště první akt je velice bujný, působivá, dramaticky vedená fraška – ostatní akty v poměru k němu slábnou a jsou drženy již v kolejších známějších. Také dobrý vcelku obraz oné doby florentinské podali zpracovatelé, a litovati lze přitom jen, že nelíčen tu také více život tříd vyšších, vlastně že v činnost neuvedeny tu některé ze známých osobností vlastních vyšších kruhů florentinských. Vidíme jen třídu měšťanskou a třídu nejnižší, v nichž ovšem také zde zrcadlí se vlastnosti života florentinského, jaké jsme již vylíčili. Až na jednu. O vlivu, jaký mělo umění ostatní, mimo poezii, na měšťanstvo, není zde stopy; v tom směru líčí spisovatelé spíš měšťanstvo německé, jaké bylo o nějaké století později, ne to duchaplné měšťanstvo jižní. Toho je škoda. Zato kladem na věci jiné, například na některé anachronismy, malou jen váhu (děj položen například na rok 1331 a tu uveden novelista Sacchetti také již co povídkář oblíbený – několik let před svým narozením).

Děj začíná 24. červnem, dnem sv. Jana Křtitele, jednoho ze šesti patrónů města Florenci, a dějištěm prvního aktu je náměstí před kostelem Santa Maria Novella. Domy jsou ozdobeny. Lid se hemží, veselý, po italsku neznající žádné opravdovosti při podobných slavnostech církevních. Žebráci sobě rozdělují úkoly své, kteříže budou hodně bídne volat: „Misericordia! Moro di fame!“ (Milosrdenství! Umírám hlady!) a kdože z nich bude veden psem, jenž nese tabulku „Jsem slepý“ – totiž ten pes že je slepý. Kolportér vyvolává nové povídky od Sacchettiho, Fiorentina, Boccaccia. Lid se kolem něho shrnuje. Ženy tu lekturu velebí, muži ji proklínají – jsouť v oněch skluzkých povídkách italských skoro vždy jen „korunování“ manželé činěni směšnými, ne jich ženy. Mezi mužskými panuje jedno přesvědčení: Boccacciovi že se musí napřed pořádně natlouci, pak že musí být z města vypovězen. Hlavním přímluvčím za výprask je bednář Lotterighi (p. Šanda), ač je sám denně bit od své ženušky Isabely (pí Seifertová). „U nás,“ praví Isabela k sousedce, „jeví se v domě bohužel každý den brutálnost – výprask.“ – „Bije vás muž?“ – „I ne, já biju jeho.“ – Méně souhlasí bojácný kramář Lambertuccio (p. Frankovský), muž náramně pověrečný, jehož všechno děsí. Sbor mužů a žen se hádá. Zmatku toho užije student Leonetto (p. Krössing), aby vklouzl do domu lazebníka Scalzy, – žínka Scalzova Beatrice (sl. Boschetti) byla mu dala klíč.

Scalza se ale právě vrací z cest – o den dřív, než byl očekáván. Byl v Pise, kamž chodí občas „sázet podestovi a slavné městské radě baňky“. Užil příležitosti, moha se připojit k průvodu prince Pietra palermského. Scalza svěruje svým spoluměšťanům, že princ sem přichází, aby se oženil. Máť prý podestà

florentinský tajně dceru levobočku, a tu sobě Pietro vezme. O té dceři neví ve Florenci nikdo. Otec ji dal na vychování ke kramáři Lambertucciovi a jeho starší již ženě Peronelle (pí Fibichová), také ale tito pěstouni nevědí, že Fiametta (sl. Frommova) je dcerou knížecí. Do Fiametty, neznaje ji, je zamilován Boccaccio (sl. Laušmannova).

Scalza nemůže do zavřeného svého domu. Tluče, zpívá – mezitím odevře se okno v přízemí a je vidět Leonetta, pak okno v prvním patře a je vidět Beatrici s Boccacciem. Boccaccio byl u hezké paničky příteli Leonettovi předěšel – „Má s mou zbožňovanou neznámou společně to, že jsem ji *také neznal*. Znáám ji teprv třicet minut.“ Ale „plyne z toho morálka, že každá nová milenka je – starou milenkou *jiného!*“ Chytrá Beatrice nastrojí komedii. Volá o pomoc, a z domu se vyhrnou Leonetto a Boccaccio a šermují naoko spolu. Beatrice vypravuje, že jeden druhého pronásledoval z ulice až tam do domu. Teď přiřzene se tlupa florentinských studentů a rozstupují se v šermující strany. Scalza je přelstěn.

Vůbec, jak již naznačeno, jsou florentinští zde měšťáci vzati dle německých fraškovitých názorů: hlupci, pijáci. A právě u lazebníka Scalzy byla příležitost – na jednom anachronismu víc přece nezáleží – uvést rozkošnou figuru historického lazebníka Domenika Burchiella, výtečného mandolinisty, veleoblíbeného básníka skluzkých sonetů, osobního přítele všech šlechticů florentinských, ba i samého Medici.

Vystupuje princ Pietro, muž mladý, kroje podobného, jaký nosí Boccaccio. Velký to ctitel spisovatele tohoto; rád by jej seznal, rád nepoznán seznal florentinské ženy, rád by zažil novel a pak je psal jako Boccaccio. Proto se neprotivil sňatku otcem navrženému, můžeť do Florence. „Vezmeš si ženu,“ řekl mu otec. – „Čí?“ ptal se vtipný synáček, který už v šestnáctém roku svém svedl komornou své matky, slibuje jí manželství – „ale se svým kočím.“ – Pietro se seznamuje rychle se studenty. Ti ho zasvěcují ve florentinské názory, jež se kulminují hlavně ve dvou bodech: „Je vdána, a *proto* je – svobodna“ a „Pravá láska se neptá po věrnosti“. Také hned názory ty praktikují. Ženy a dívky přicházejí teď do kostela, ke každé z nich se připojuje student. „Napolovic, bratře!“ zní to, když při hezké ženě je hezká nějaká svěřenka.

Pietro zůstává venku. Šat jeho, podobný Boccacciovu, budí pozornost rozezlených měšťanů, a princ je jak náleží bit. Vozík kolportérův převrhne a Boccaccio, jenž se nalezá nepoznán mezi přítomnými studenty, musí sám přiložit pochodeň a spisy své zapálit.

Toť obsah aktu prvního. Obsah dalších dvou aktů nebudem probírat obšírně, již proto, abychom navštěvovatele divadla nezasytili napřed. Obsahem jich jsou milostné pletky všech jmenovaných paniček, inklusive starou Peronellu, a princ Pietro zaplítá si „novelu svou“ s Isabelou. Fiamettu obdrží ku konci Boccaccio, upozorniv improvizovanou commedia dell'arte prince na to, že je od Fiametty milován.

Již dle pestrého aktu prvního vidno však, že souhra musí být velice sestudována, ano mistrná. Slyšíme, že vzdor spěchu – po Vídni provozuje divadlo naše Boccaccia první, ač operetu tu získalo již přes 60 divadel – zkoušky byly velmi pilné a namahavé. Úprava – až na zakončující komedii arlekýnskou –

je věrně v intencích spisovatelů držena. Doufáme tedy, že bude podáno provedení vzorně živé. Hlavně se tu může v úloze svižného, vtipného a elegantního Boccaccia osvědčit sl. Laušmannova. Je to zkušební kámen pro herecký talent její.

Národní listy 12. března 1879

V. KL. KLICPERA JAKO DRAMATIK

Ačkoliv dramata Klicperova vyplňují objemných devět svazků, nedostalo se přece žádnému z nich toho štěstí, aby se udrželo v stálém repertoáru pražského divadla. Jen jako z milosti aneb jako kuriózum provede se tu a tam některý jeho kus, aby se pak k věčnému spánku znova uložil. Soběslav například pamatuje se pouze z akademického představení. Příčinou toho jsou zvláštní poměry divadelní správy a pak i dramata sama. Klicpera ve květu svého tvoření napsal jedinou tragédii, jejížto vysoká cena básnická leta přetrvává, kteráž, byť dnes jevišti byla oddalována, jednou dojde znova oslavy a zaslouženého uznání. Mínil se tu právě Soběslav. Tomuto nejsilnějšímu dítku Klicperovu podobají se všechna ostatní buď pramálo, aneb nic. Zdá se, jako by vznešená Múza, jež jej k Soběslavu nadchnula, rázem jej byla opustila a on jiné, prostoduché, až naivní, též plodnější Múzy se byl uchýtil. Marně se s touto ještě o větší historické látky pokouší (Fridrich Bojovný, Tataři a Olomouce aj.), ani verš, ani mluva, ani postavy se mu více jako tamto nedaří; jme se tedy malé, novelistické, namnoze i vymyšlené látky vybírat a je nevázanou sice, ale květnatou mluvou zpracovávati, takže mu tato u hojných výlevech mezi neklade a on čím dál tím více do podivností obrátů a nezvyklostí frází se zabírá.

A přece zásluhou těchto drobnějších kusů stal se Klicpera zvláště na venkově známým a oblíbeným. Kde se ochotnická jeviště v původní skromnosti a prostotě zachovala, jako na vsích, tam se i Klicpera udržel. Pro vznikající divadla ochotnická před lety byly Klicperovy hry, zvláště rytířské, jako stvořeny. Tyto hry jsou také, abychom řekli, „nejklicperovštějšími“, pro jeho intenci, smýšlení, etiku i tvoření nejvíce charakteristickými. Lid, milovný, jak už jinak nebylo a není, historického čtení a nasycen různými tklivými povídkami z dob romantického rytířství, jakých mu Landfras, Kramerius aj. hojně skytali, přál tomuto pestrému živlu i na jevišti. Spisovatelé té doby taktéž vedle látek ze života národního pěstovali nejvíce rytířství. Loupežníci na Chlumu putovali tenkrát po všech venkovských divadlech. Klicpera, vzdělanější a nadanější svých druhů, podával lidu také jadrnější práce. Vlastnosti jich, příčiny té oblíbenosti, jsou pozoruhodny.

Duch jejich je všude a ve všem svěží, národní – směr zdravý a smírný. Látkou jsou všemožné pověsti, báchorky a děje lidu oblíbené, postavy, zvláště humoristické, namnoze dle života líčené, přístupné, vkus prostý, nelíčený a jádro vždy vysoce mravní. Nižádná jeho rytířská hra nemá té romantické chorobnosti a sentimentálnosti, v jaké si některé tehdejší kusy německé libovaly. Ráz věku je v těchto hrách Klicperových ovšem pominut, historickost

nahražuje se pouze jmeny a kostýmy, ale obecenstvu, jež si je osvojilo, hodily se v té způsobě právě nejlépe.

Středem děje v kusech těchto bývá vždy nějaký nábožný hrabě. Hrabata obliboval si Klicpera vůbec velice. K tomu se druží buď nábožná a milující choť neb sestra, konečně i dobré, naivní, upřímné děti, nejvíce dcery. Rodinnou vzájemnost a lásku oslavuje téměř každý Klicperův kus. Pikantnosti, nevěry marně by kdo hledal v pracech jeho. Také čeleď, zvláště hradní, je vždy pouhá oddanost a věrnost. Pro rozmanitost nesou nezřídka sluhové a zbrojnoši hodný úděl hlouposti neb aspoň humoru, nikdy nejsou postavami leda-bylými.

Kde se vzájemnosti rodinné úraz stane, tam děje se to odjinud, ne ze středu rodiny, a děj sám bývá spíše veselým než truchlivým. Zlosynů vykazují dramata jeho málo. Kde se zjeví jaký, je ku konci ztrestán důkladně a hrozně. Ani stín viny se nezůstává bez pomsty. Dramatická spravedlnost u Klicpery je bezohledná a velika. V kuse Hadrián z Římsů ukládá zbožný hrabě jinému rytíři preveliké pokání jen za to, že si ve prospěch svého přítele dovolil veselý žert. Náboženství a víry nesmí se nijedná osoba dotknouti urážlivě, aby se jí buď dějem, neb ústy jiné osoby pokárání nedostalo. Tak dýší práce Klicperovy srdečností, zbožností, mírem, jaký jen v srdci samého původce jich vládnouti mohl.

Také vlastenectvím oplývá valné množství jeho postav hojně, ovšem krotkým, tak jak se to s žoviálním smýšlením té doby vůbec snášelo. Ředitelé venkovských divadel vědí, že u pánů okresních hejtmanů je proto Klicpera v pověsti víc než dobré.

Mnohé osoby, zvláště ze života vzaté, rád charakterizoval zvláštními pořekadly. Sbírkou jich byla by veliká: „Ať mi Volos hřebce chvátí!“ volá rytíř při každém rozčilení pro důraz. Třeba připomenouti, že osoby jeho bez rozdílu, jak rytíři, tak zbrojnoši, znají bájesloví a mnoho jiného, co vůbec původce sám znal. „Ty má Lidumilo!“ je pořekadlo nábožné panny, „Immediate!“ už proslulo častým opakováním kusu Rohovín Čtverrohý, „Kakadú!“ ap.

Co do jmen osob vybíral Klicpera vždy ryze česká a dbal, aby se s povahou osob shodovala. Pro hrabata, naivní dcery, sluhy, šibaly má vždy zvláštní sbírku jmen. Bolemil, Želmír, Milovín aj. jsou šlechtní jinoši, kteří trpí. Krokovín, Kulovín, Kuno aj. jsou jmena pro darebáky. Také německých jmen dával nejvíce osobám méně ušlechtilým. Mluva jeho je vesměs květnatá, silně obrazná, jenomže sloh pro tuto nemírnost a hledanost stává se časem drsným. Paměť venkovských herců vypovídá namnoze poslušnost při učení se řečem jeho rozvláchným a přeplněným. Tato jediná vlastnost nebývá jim u Klicpery vhod; někdy též jeho záliba požadovati při produkcích přímo bohatství dekorativní. Tyto vady, jakož i rozvláchnost děje mnohých kusů třeba přičítati jeho vzdálení se od pražského jeviště, též nejspíše i tomu, že vzorů všech pomíjeje, vždy více své obraznosti se poddával. Vady jeho slohu vznikly prý působením latiny.

Úloze své jako dramatik dostal Klicpera úplně. Pováží-li se, že dramatická literatura česká nevznikla přirozeně, na základech literaturou národní daných,

nýbrž uměle a z potřeby, že odkázána byla na živly málo výdatné, je se spíše diviti, že učinil tolik a že v jakési tuše přiblížil se k národnímu duchu více než který jiný z dramatiků českých vůbec.

Národní listy 22. listopadu 1879

REDAKTOR

Ve čtvrtek uvidělo české obecnstvo zase novinku. Vrchní režisér p. Kolár měl příjem a zvolil si k němu čtyřaktovou činohru Redaktor od Björnsona. Divadlo bylo naplněno, orchestr vyprodán. Obecnstvo bylo napjato a očekávalo v takový den něco ne-li senzačního, aspoň velice zajímavého. Avšak toho zklamání! Místo působivého a zajímavého dramatu uvidělo kus, kterýž je naplnil úžasem, úžasem totiž, že se něco takového po přečtení knihy vůbec může provozovat. Od scény ku scéně, od aktu k aktu tázali se udivení posluchači: Co se děje? Proč to, z jaké příčiny, k jakému účelu? A odpověď žádná ani na jevišti, ani mimo ně. S nesmírnou zdlouhavostí vlekl se chudý, neodůvodněný, a tudíž nesrozumitelný děj od proměny k proměně, obecnstvo hledělo stále na hodinky, zívalo a vrtělo povážlivě hlavami. To že je drama, kus pro jeviště psaný? Děj roztrhaný, nesouvislý, beze všeho příčinného svazku, o dramatickosti ani stopa, příčina všeho jednání záhadna, neobjasněna, zamlčena, scény rozvláčné, nudné, místy až zoufale protivné, interes k jednajícím osobám žádný. A přece vzešel ten kus z péra proslulého novelisty, kterýž svým prvním divadelním kusem (Bankrot) také co nadaný a obratný dramaturg se osvědčil! Jak si to vysvětlit? Nejinak než že Björnson nenapsal svého Redaktora z popudu *uměleckého*, nýbrž z pohnutek ryze *osobních*. Byl asi některým redaktorem své vlasti nebo svého rodného města uražen a napsal pak ze zlosti na svého literárního nebo politického odpůrce dramatizovaný paskvil. Celou tendencí kusu jest uvést v nenávist a opovržení redaktora, bezejmenného sice, ale zajisté určitého a obecnstvu, pro kteréž kus napsán byl, dobře známého. Celá hra měla tedy účel soukromý a interes pouze místní, a postrádá tudíž zajímavosti i srozumitelnosti pro všeobecnost a cizinu. Björnson chtěl docílit, aby obecnstvo na jeho redaktora zanevřelo, ale pochybujeme, že se mu to i doma podařilo. Divák má na hrdinu kusu zanevřítí, ale nedovídá se proč; slyší jen, že redaktor co bezohledný straník ve volebním zápasu „namnoze sice pravdu, ale neobyčejně ostře píše“. Ale to přece nestačí, aby žurnalista v obecnou nenávist byl uveden, a stačí tím méně na odůvodnění dramatického trestu. Obecnstvo má uvěřit, že redaktor jakýmsi článkem, jejž napsal proti svému politickému odpůrci a sněmovnímu kandidátu, štěstí klidné rodiny nebezpečně ohrozil, ale nedovídá se z toho článku ani jediného slova; jiným článkem „zavraždil“ redaktor „umírajícího“ bratra onoho kandidáta, ale ten článek byl vytištěn jen úskokem, proti vůli, ba přes přímý zákaz redaktorův a dostal se nemocnému do ruky jen osudnou náhodou a dříve, než sám redaktor o jeho vytištění zvěděl! Toť přece jen nehoda nebo neštěstí redaktorovo, ale jakápak „vražda“? Tyto dvě neznámé publikace tvoří podstavec a páteř celé hry, kteráž se kolem nich novelisticky upřádá. Konzul

a továrník Evje má dceru Gertrudu, kterouž zasnoubil s mladým mužem, který se jmenuje Harald Rejn. Čím tento Harald Rejn jest, nikdo se nedovídá. Vypravuje se pouze, že se chce věnovat praktické politice a že se právě uchází o mandát. Konzul Evje má dále starého přítele, bývalého spolužáka. Tento přítel je redaktorem konzervativního žurnálu, a tudíž politickým odpůrcem Haralda Rejna, kterýž se co rozhodný liberál voličům doporučuje. Konzul Evje hlásí se ke straně konzervativní, a jest tudíž odběratelem listu, jež přítel jeho rediguje. V prvním aktu sedí konzul a továrník Evje se svou ženou a dcerou u snídaně. Všichni jsou zarmoucení pro článek právě vydaného čísla novin, ve kterémž prý se dějí velmi ostré útoky na kandidáta Haralda Rejna. Jakého způsobu ty útoky a nájezdy jsou, zůstává tajemstvím, a nikdo nepochopuje tudíž, proč se na jevišti tolik lamentuje. Přichází Harald Rejn na návštěvu. Továrník Evje a jeho choť lamentují znovu, naříkají na všelikou politiku a naléhají na Haralda, aby se pro blaho a zdraví své nevěsty vzdal politické činnosti. Harald naproti tomu dokazuje, že má pro politiku a jen pro politiku talent, a prohlašuje po ostré scéně se svým nastávajícím tchánem, že setrvá na své kandidatuře. Vtom otevírají se dveře a do komnaty vchází redaktor, kterýž byl svou polemikou rodinu tak pobouřil. Neomlouvá se nikterak, nýbrž dokazuje svému příteli Evjovi, že co tlumočnické veřejného mínění a mluvčí konzervativní strany nikoho, ani svého vlastního bratra šetřiti nesmí, když tento proti jeho straně pracuje nebo odpůrce strany podporuje, a oznamuje nakonec, že obdržel ostré články proti Evjovi a bratru Haralda Rejna a že tyto články ihned uveřejní. Konzul snaží se ho od takového činu odvrátit, ale redaktor je neoblomný a žádá, aby Evje přerušil všechno důvěrné spojení s politickým odpůrcem Haraldem Rejnem. Konzul Evje nechce na to přistoupit a vypovídá posléz redaktora z domu. Tento odchází se smíchem a volá ještě ve dveřích: „Však ty pro mne zase pošleš!“ Nato nalehá Evje znovu na Haralda, aby vši politiky zanechal, a jednání končí tím, že Harald po prudkém výjevu s „tchánem“ odchází, aby se nikdy již nevrátil.

V druhém aktu mají Harald a Gertruda v husté mlze a při rozžatých svítilnách na ulici dostaveníčko u konzulova domu. Konzul Evje zase vyhledal si redaktora, a chodě s ním v tutéž dobu okolo svého domu, snaží se ho přemluvit, aby ony články do tisku nedával. Redaktor žádá opět co cenu za neuveřejnění, aby Evje přerušil všechno spojení s Haraldem. Po nekonečně dlouhém semo tamo přecházení slibuje posléz Evje, že odvolá zasnoubení své dcery s Haraldem, a redaktor posílá do tiskárny rozkaz, aby se ony články neotiskovaly. Pak po odchodu redaktora následuje scéna, ve kteréž Evje na ulici svou dceru ujišťuje, že nehodlá její zasnoubení opravdu zrušit, nýbrž že provedl jen s redaktorem manévr, aby se útočné články do tisku nedostaly. Nato posílá dceru domů a jde ještě jednou k redaktorovi. Vraceje se od něho domů, nalézá Evje u vrat sluhu Johna, kteréhož byl „pro opilství a politickou řeč“ v jakémsi shromáždění ze služby propustil. Tento propuštěný sluha vypravuje konzulovi, jak se na něm pomstil. Když totiž redaktor u konzula na večerních návštěvách býval, nosíval onen sluha často do tiskárny rukopisy a stal se tam známým poslem. Vyslechnuv prve za husté mlhy hovor konzula Evja s redaktorem, umínil si, že příležitosti té ku pomstě použije; doběhl do

tiskárny a vyřídil tam co redaktorův rozkaz, aby se ony články bez prodlení tiskly. Pravého posla pak vrátil řka, že už je všechno vyřízeno. Na důkaz, že tomu skutečně tak, podává konzulovi první výtisk žurnálu, jež redaktorovi měl zanést. Články jsou tedy vytištěny a konzul Evje rozhoduje se, že přestoupí k liberální straně, ku kteréž Harald náleží a proti níž hlavně redaktor bojuje.

Třetí akt uvádí nás do příbytku chorého a již smrti blízkého Haraldova bratra, Halvdana Rejna. Historie tohoto šlechtného a ideálního muže není známa; však ze sporých poznámek ostatních jednajících osob a z rozmluvy, kterouž má s ním na počátku třetího aktu jeho druhý bratr, rolník Hakon Rejn, vysvítá, ale jen velice mlhovitě, že byl Halvdan, pokud mu zdraví sloužilo, nějakou politicky činnou osobností, snad zakladatelem nové liberální strany, a že bratr Harald v jeho díle pokračuje. Ale to všechno zůstává tak nejistým a neurčitým, že divák k osobnosti Halvdana Rejna jen patologický interes pociťuje, nevěda jinak, proč osobnost ta vůbec na jeviště se uvádí. Ale posléz se příčina toho objevuje: básník zpozoroval zajisté, že ostatní osoby co protivy k redaktorovi žádného téměř účastenství nevzbuzují, a aby nedostatek ten nahradil, vpletl do děje umírajícího šlechtného idealistu. K tomuto Halvdanovi přichází konzul a továrník Evje, aby mu sdělil radostnou zprávu, že k Haraldově, a tudíž jeho vlastní straně přestoupil a právě do volební schůze se ubírá, ve kteréž Harald co kandidát mluvití bude a nejspíše také zvítězí. Nato sedá stranou, a mezitímco Halvdan s Hakonem rozmlouvají, čte potichu číslo novin, jež mu byl John doručil. Rozhorlen pak jeho obsahem, odhazuje list do prostřed komnaty a odchází do volební schůze; Halvdan osamotněv a spatřiv na zemi časopis, povstává z pohovky a ubírá se s velikým namáháním ku střednímu stolu, zvedá list a nachází článek, ve kterémž se o jeho politické činnosti potupně mluví. Rozčilen tím útokem klesá a umírá chrlením krve. Hospodyně jeho posílá služku, aby na ulici vyběhla a někoho na pomoc zavolala. Tato přivádí redaktora, který náhodou kolem šel a nyní spěchá, aby žádanou pomoc poskytl. Hospodyně vítá jej co Halvdanova vraha, čemuž redaktor nikterak nerozumí. Ale zvednuv po uložení mrtvoly s podlahy nejnovější číslo svého časopisu, kteréž byl dosud ani neviděl, a uzřev v něm článek, který otištěn býti neměl, poznává souvislost děje a upadá v zoufalství.

Ve čtvrtém aktu vracejí se Evje, jeho žena, Gertruda a Harald Rejn vítězo-slavně od volby a chtějí zasednouti k večeři. Ale vtom přichází opět redaktor, všecek zdrcený, a prosí zkroušeně, aby mu odpustili, co proti nim učinil. Mezi řečí vypravuje také, že Halvdan zemřel a co smrt jeho urychlilo. Shromáždění nechtějí mu odpustit, žádajíce, aby dříve dosavadní své činnosti se vzdal a odpuštění teprv si zasloužil. Redaktor slibuje, že se vzdá žurnalistického působení, a odchází, dosáhnuv toliko odpuštění Haraldovy nevěsty Gertrudy. Vše ostatní rozumí se pak už samo sebou.

Toto stručné, ale obsažné vypsání děje odůvodňuje zajisté, co o podstatě a ceně kusu svrchu bylo řečeno. Obecenstvo přijalo novinku velmi chladně, a nebýt benefice p. Kolárovy, nebyla by se snad po celý kus ani ruka hnula. Na repertoáru se ta věc nikterak udržeti nemůže. Provedení bylo velmi slušné; pan beneficiant, kterýž na počátku hlučným potleskem byl uvítán, dále

pí Sklenářová-Malá (Gertruda), sl. Slavinská (Evjova žena) a pp. Pulda (Evje), Seifert (Harald), Šamberk (doktor), Šimanovský (Hakon) a Slukov (Halvdan) provedli své úlohy vesměs bezúhonně. Ostatní pánové a dámy měli úlohy zcela nepatrné.

Národní listy 14. prosince 1879

MARIE STUARTKA

Předvčerejší benefice pí Malé byla opět plna skvělých triumfů naší tragédie. Představení celé bylo od aktu k aktu zvyšující se ovací pro ni. Hrála pí Malá Stuartku ovšem mistrně, s novým, hlubším ještě promyšlením než dříve. Jako úloha celá byla zaokrouhlena, byl také detail veskrz rozkošný a litujem jen, že hra neděla se za lepší pohody a že burácení větru a deště právě jemnějším nuancím odnímalu někdy pravého dojmu. Také veškeří ostatní spoluúčinkující – z nichž pro dnes jmenujem jen sl. Bekovskou a p. Seiferta (Mortimer) – podávali výkony veskrz vynikající. Ano i výprava scénická byla tentokrát velmi pečlivá. Litujem jen, že nad málo pěstovanou truchlohrou spočívá nyní u nás přec jen vždy jakés ovzduší nezvyklosti, kteréž nedovoluje, aby celkem vanul týž vřelý dech, jaký cítíme při hře veselé nebo moderně společenské. – Netřeba zajisté podotknout, že dům byl naplněn a věnců i kytic že byl pravý déšť.

Národní listy 30. května 1880

SPOLEČNOST AMERICKÝCH KOMIKŮ

Společnost amerických komiků Phoites uvedla něco nového v scénu: pantomimu „Flip. Flap. Flop.“ Pantomima to dosti chudá invencí svou a k tomu *nedostatečně* nastudovaná, takže každý téměř okamžik objevila se nějaká nedokonalost. Další přídávky komiků, ochotně podávané po aplausu obecnstva, byly vesměs rázu cirkusového – když již hrajou se na našem divadle pantomimy, měla by správa jeho aspoň těm přídávům jich zabránit rozhodně! Přidaná k pantomimám „opereta“ Žádný muž a tolik děvčat nudila v otřepanosti své jak náleží. Jen zpěvy pí Maislerové a sl. Hlaváčkovy, pak deklamací sl. de Pauli těšily se pozorností obecnstva.

Národní listy 11. června 1880

SLEČNA EMÍLIE BEKOVSKÁ MRTVA

Slečna Emílie Bekovská, od několika let již člen činohry Královského zemského divadla, byla umělkyně rozhodně nadaná a také rutinovaná. Jakožto herečku charakterizovala ji obzvláštní energie v pojímání a představování ženských postav, salónní turnýra a vynikající snaha po přesné, elegantní a

skvostné úpravě zevnějšku. Hlavním působištěm jejím byl obor dam salónních. Co do osobní povahy chválila se vždy a obecně slečna noblesa a upřímná bodrost; v kruhu divadelních pak umělkyň našich ctěna byla slečna jakožto kolegyně obzvláště srdečná a laskavá. Zemský dramatický ústav náš ztratil sílu vydatnou, společnost duchaplnou dámu a umělecké kruhy naše milého, nezapomenutelného člena. Čest a sláva její památce!

Národní listy 6. října 1882

*

Při přípravě textu, jehož pramenem jsou pouze časopisecké otisky, jsme si počínali shodně s postupem popsáním v posledním předcházejícím svazku této řady (I, 1959, str. 309). Zachováváme původní kvantitu v slovech jako *slíčnost, zajikání, zráda* a také *voditko* (54), *vyviječící* (417), kolísání v dvojicích jako *vydatný – výdatný*, vyrovnáváme však kvantitu v slovech *damám, panský* na *dámám, pánský* a upravujeme ojedinělou odchylnou kvantitu v slovech o *krasách, vynikly, přibližně, přilnul, zapolící, Bobumíl*. Hláskovou podobu jsme změnil v ojedinělých slovech *almanab, šírka, vycitujem* (420, 422), *zvlášt* a *zeškrtanou* (184). Kolísání mezi slovem *páně* a jeho zkratkou *p.* jsme zachovali. Ojedinělé číselné výrazy jsme rozepsali formou *první, dvaceti*. Cizí jména (autorská i postav) a názvy (pokud nešlo o podoby jakoby počestěné) jsme upravili podle skutečného znění nebo podle podoby autenticky doložené; píšeme tedy např. *Akim, Georgesová, Mořic, Vladimirovič, Frithjofs saga* místo *Allim, Georgeová, Moric, Vladimír, Frithiofsaga* (ponecháváme však *Jelizaveta*, kde je v originálním textu *Felisata*, 381). Indická a indiánská jména píšeme ve shodě s dnešní fonetickou transkripcí (např. *Šakuntalá, Piki Čaki* místo *Sakuntala, Piqui Chaqui*). Protože způsob psaní jmen, postav a názvů byl znovu revidován podle dostupných pramenů, liší se v některých případech od psaní ve svazcích Spisů, které byly dosud vydány. Psaní přejatých slov upravujeme nově na způsob bližší výslovnosti. Původní vyznačování bylo zrušeno tam, kde na rozdíl od celkového způsobu byla tak uvedena jen jména. U článků, které jsou v časopise bez názvu, zavádíme popisné tituly podle jejich obsahu. Původní názvy autorovy pak označujeme v obsahu svazku hvězdičkou.

Textové úpravy byly provedeny na těchto stránkách (změny převzaté z Quisova vydání označujeme Q):

- 15: při ... té *operetě* m. ... *opeře* (Q);
- 21: jsou ... *sledování* m. ... *sledovány* (Q);
- 24: jakž u géniů bývá m. ... *co* ... (Q);
 „Dítě moje ... (zaveden odstavec);
- 34: působivý *Oncle Sam* m. působivý *je* *Oncle Sam* (Q);
- 35: znaku ... *nezávislosti* m. *znak* ...;
- 41: *nastávají* momenty m. *nestávají* ... (Q);
- 58: *Jouvenotová* m. *Jouvenot*;
- 67: za ... *matku Adrieninu* m. *Adrieninou*;

- 101: na knoflíčích „J. S. S.“ m. . . . „J. J. S.“;
- 113: spanilou Angiolinu *Loredano* m. . . . *Loredanu*;
- 142: *ano* i několika . . . vtipy m. *ani* . . . (Q);
- 146: aby poznala *nevždy* pěkné hry m. . . . *navždy* . . . (Q);
- 199: dát . . . Čechám nového, silného krále m. . . . nového silného krále;
- 202: že bude divadlo . . . navštíveno m. že bude návštěva divadla . . . navštíveno;
- 223: zeť a dcera jsou *uvrženi* m. . . . *uvrženy* (Q);
- 232: lze uvést jen *Alici* m. . . . *Alice*;
- 243: starý věk reprezentován *Aténami* m. . . . *Atény*;
- 249: s postavami . . . *mluvícími* m. . . . *mluvících*;
- 267: *lásku* advokáta Šembery m. *láska* . . . (Q);
- 272: jsou tu *špehováni* m. . . . *špehovány* (Q);
- 275: Zůstavil svému *synovci* m. . . . *synovi* (Q);
- 276: například, křížácké tažení m. například křížácké tažení;
- 290: jak z těch náruživostí . . . vyrůstá čin – vina – a jak m. . . . čin – vina a jak;
- 298: skladatele opery Marie *Potocká* m. . . . *Záleská*;
- 310: dramatický *šoulet* m. . . . *šolet*;
- 314: zatočiv myslí čtenářovou jakoby vírem, čtenáře oslňuje m. . . . jakoby vírem čtenáře oslňuje;
- 358: na kuse . . . *přístupném* m. . . . *přístupným* (Q);
- 411: *nebo* jež . . . lze přibrat m. *neboť* jež . . . ;
- 420: *zeslabím-li* tedy m. *zeslabíme-li* tedy;
- 421: nebylo by k této stati m. nebylo by *to* k této stati (Q).

Autorovy textové opravy, otiskované dodatečně v následujících číslech časopisu, vkládáme do textu bez registrace.

Milada Chlívková